

Ә. Қабдықалымқызы  
Г.Т. Аюпова

Alikhan Bokeikhan University, Семей, Қазақстан  
(E-mail: gulbarshin63@mail.ru, k.assem81@mail.ru)

## Студенттердің ағылшын тілін оқудағы жетістіктерінің педагогикалық-психологиялық шарттарын зерттеудің маңызы

**Аңдатпа.** Мақалада студенттердің ағылшын тілін оқудағы жетістіктерінің педагогикалық-психологиялық шарттарын зерттеудің маңызы айқындалады. Мұнда теориялық зерттеудің әдістері – нақтылау, сыни талдау, жалпылау, жинақтау, индукция және дедукция әдістері қолданылған. Осыған байланысты шетелдік және отандық педагогика, психология ғылымдарында «жетістік» ұғымының анықталуы, оның теориялық-әдіснамалық негіздері, концепциялары және студенттердің оқу үрдісіндегі жетістіктерінің механизмдері басмты психологиялық, педагогикалық алғышарттар және құраушылар ретінде қарастырылады.

**Түйін сөздер:** жетістік феномені, оқудағы жетістіктер, ағылшын тілі, педагогикалық-психологиялық шарттар.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2022-140-3-443-450>

### Кіріспе

Біздің қоғам жаһандану және қоғамдағы саяси, әлеуметтік, экономикалық, ақпараттық салалардағы қарқынды дамумен сипатталады.

Мұндай даму бағыты жоғары білім беру саласында да интернационализацияға, жаңарған парадигмаға, модернизацияға, үздіксіз оңды өзгерістерге себеп болуда. Әрі Болон үрдісіне сәйкес қазақстандық жоғары оқу орындарының әлемдік білім беру жүйелерімен барынша интеграциялану үрдісі үздіксіз жүруде; академиялық және кәсіби әлемге ағылшын тілі көшбасшылық позициямен кіріктірілуде. Осыған байланысты отандық ЖОО-лар сан түрлі кәсіп салаларына жоғары санатты маман дайындауды қоғамның заманауи сұраныстары мен талаптарын

басшылыққа алуды қажет етеді. Бұл сұраныстар мен талаптардың бірі де бірегейі – барлық мамандық салаларында білім алатын 1-2 курстағы бакалаврлар мен 1-курстағы магистранттардың негізгі әлемдік тіл ретіндегі ағылшын тілін оқып, білуді кәсіби бағдарлы деңгейде меңгеру, жетілдіре түсу.

Сондықтан қазіргі кезде ЖОО-ларда кәсіби дайындау аясында ағылшын тілін оқып, білу идеясының стратегиясы мен тактикасы Қазақстан Республикасы Конституциясына [1], «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Заңына [2]; Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік Бағдарламасы [3]; Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарына [4]; Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елба-

сы Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласына [5]; Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауына [6], Қазақстан Республикасындағы тіл саясатын іске асырудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік Бағдарламасына [7] және Қазақстан Республикасының шет тілінде білім беруді дамыту Концепциясы [8] секілді маңызы зор Заңдар мен мемлекеттік бағдарламалармен бекітілген.

И.Л. Бим, И.А. Зимняя, Г.М. Карибаева мен Ә.У. Еркен, Г.М. Касымова, С.С. Құнанбаева, А.А. Леонтьев, А.К. Мынбаева, А.Е. Ниязова, Е.И. Пассов, Г.Е. Рысбекова, А.Р. Сулькарнаева, М.Ж. Тусупбекова, Л. Щерба т.б. зерттеулерін қорытындылағанда шетел тілін оқу арқылы студенттердің оқу-кәсіби іс-әрекетін оңтайландырушы жағдайлар көрсетілген: 1) кәсіби бағдарға қажетті ғылыми-тәжірибелік ақпараттарға қол жеткізу; 2) CLIL (Content and Language Integrated Learnig) арқылы пән мазмұнын шет тілінде кеңейтіп меңгеру және көптілді оқыту топтарында білім алу; 3) «Болашақ» бағдарламасы бойынша шетелде білім алу, тағылымдамадан өту; 4) академиялық ұтқырлықпен басқа мемлекеттерде кәсіби білімін жалғастырып, қосдипломды маман атану; 5) басқа елдерде қызмет атқару; 6) мансаптық дамуды қарқынды жүзеге асыру; 7) қаржылық табысты арттыру; 8) республикадағы ғылыми-индустриалдық прогреске үлес қосу; т.с.с. міндеттер орындалады. Бұлардың барлығы ағылшын тілін оқудың арқасында тар мағынада болса да тиімді шешіледі.

Жастардың еуропалық жүйеге сәйкес деңгейде білу мақсатында ЖОО-да ағылшын тілін оқытудың әдіснамасы, концепциясы, теориялары мен сан түрлі инновациялық технологиялары құрастырылып, пайдаланылуда (С.С. Құнанбаева). Студенттерге ағылшын тілін меңгеру және оның кәсіби бағдарлы болуын қамтамасыз ету үшін мемлекеттен де, ЖОО-лар тарапынан да қолдау негізінде және «ақпараттық-коммуникациялық ортаның» (И.В. Роберт) өзекті болуынан. Ағылшын тілін оқу және оқыту үшін Интернет-ре-

сурстар, қашықтан оқыту жүйелері әрқашан қолжетімді болуда. Ағылшын тілін даралап, саралап оқыту мақсатында оқулықтар, оқу және оқу-әдістемелік құралдар, сөздіктер, анықтамалықтар, тестер жинағы көптеп жариялануда. Арнайы кабинеттер, дәрісханалар интербелсенді тақта, whiteboard, smartboard, лингофондық қондырғылар секілді заманауи ақпараттық-техникалық және интеллектуалдық білім беру құралдарымен жабдықталуда (К.М. Беркимбаев, Б.К. Мухамеджанов, С.Т. Нышанова, Б.Т. Керимбаева; Г.Е. Рысбекова, К.Г. Ярмухамедова). Республикамызда ағылшын тілінен білім беруде тиімділігі анықталып, арнайы құрастырылған ESP (English for specific purposes), VOLL (vocationally oriented language learning), UNESCO's Task Force Recommendations for Teaching English и Teaching English as a Global Language (EGL) секілді оқыту бағдарламалары, концептуалды жобалар кеңінен таратылып, қолданылуда (А.Е. Ниязова, В.В. Субботина). Шетелдік прогрессивті технологияларды, инновацияларды және ғылыми ақпараттарды меңгеруі үшін педагогикалық-оқытушы құрамы ағылшын тілін үйренуі мақсатында да қазақстандық ЖОО-ларда арнайы курстар ұйымдастырылуда. Сонымен қатар Ч. Джавид жазғандай, шет тілін үйренуде; материалдарды, олардың мазмұнын, оқу бағдарламаларын таңдауда студенттердің белсенділігін педагог қамтамасыз етуі тиіс. Олай болса, ағылшын тілін оқытатын педагог курс дизайнері; материалды тауып, ұсынушы; ынтымақтастықта педагогикалық іс-әрекетті ұйымдастырушы, зерттеуші рольдерін абыроймен атқара алу талабы әрқашан маңызды.

Сонымен қатар «Қазақстан-2050» Стратегиясымен таныстырған кезде Елбасы Н.Ә. Назарбаев «біздің мемлекеттегі әр азаматтың өз өмірінде шексіз мүмкіндіктерге ие болуын» ағылшын тілін меңгерумен байланыстырған еді. Олай болса студенттердің ағылшын тілін оқуы кең ауқымды ғылыми және тәжірибелік, кәсіби және тұлғалық міндеттерді шешумен байланысты екені көрінеді.

Ағылшын тілін меңгерудің кең мағынасы оқу әрекетінің тәрбиелілік, дамытушы үрді-

стермен тығыз байланысы, бір-бірімен тәуелді болуы арқылы анықталады.

Педагогика және психология саласындағы зерттеулер бойынша ағылшын тілін оқу арқылы студенттер адамзаттың әлеуметтік мәнді тәжірибесімен, мәдениетімен, құндылықтарымен танысады; ес, зейін, ойлау секілді жоғары танымдық функциялары дамиды; уақыт перспективасы бойынша құзіреттілікті қалыптастыра алады; тілді меңгеруге эмоциялық құнды қатынастармен және когнитивті мінез-құлықпен танылады; оқу әрекетіне жауаптылықпен қарап, өзіндік жетілу тәжірибесін байытады; тілдік әрекетке білімді, икемділікті және қабілетті жетілдіреді; т.б.

Бірақ ағылшын тілін меңгеру бойынша әлі де мәселелер бар. Олардың ішіндегі ең негізгісі студенттердің ағылшын тілін шет тілі ретінде де, кәсіби бағдарлы деңгейде де еуропалық жүйелерге сәйкес меңгеруі жеткілікті дәрежеде болмауы. Бұл шет тілін оқыту педагогикасының пән бағдарлы болудан, «студент бағдарлы» (С.А. Javid), «тұлға бағдарлы» (И.Л. Бим) тұрғысына өтуін қажет етеді. Осыған байланысты студенттердің жас ерекшеліктері, жалпы білім деңгейлері, кәсіби бейіндері, әлеуметтік өзгешеліктері, психологиялық даралықтары ескерілуі тиіс (N. Safakis).

Мұнымен де ағылшын тілінен білім алушы жастардың өмірде өз орнын табатын, кәсіпқойлық пен мансаптық дамуды бетке ұстап, әлемдік аренада бәсекеге қабілетті, интеллектуал, іс-әрекетте құзіретті маман, тұлға болу мәселесі шешіле қоймайды. А.Е. Ниязованың эмпирикалық деректері бойынша өмір мен еңбек рыногындағы сұранысқа сәйкес ЖОО-да ағылшын тілі бойынша кәсіби бағытта дайындау деңгейіне қанағаттанатын студенттердің жалпы пайыздық үлесі 35% ғана екен. Сонымен қатар Қазақстан Республикасындағы тіл саясатын іске асырудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік Бағдарламасындағы паспортта ағылшын тілін меңгерген халықтың үлесі 2020 жылы – 26%, 2021 жылы – 27%, 2022 жылы – 28%, 2023 жылы – 29%, 2024 жылы – 30%, 2025 жылы – 31% нысаналы индикаторлар ретінде тағайындалған.

Бұл статистикалық деректер – ширек ғасырға жуық уақытта ағылшын тілін оқып, меңгеру нәтижесінің қанағаттанарлық дәрежесі. Олай болса қазіргі ағылшын тілінен білім алушы студенттерді тек Г.И. Богин айтқандай: «...сөйлеу әрекетін жүзеге асыратын, тілдік шығармаларды жасай алатын және қабылдай алатын адам», яғни «тілдік тұлға» ретінде ғана көрсетеді.

Сондықтан ағылшын тілін оқуда әрбір студенттің жетістікке жетуі «тілдік тұлға» болудан, өзі үшін құндылық ретінде болуы өзекті мәселе. Өйткені кәсіби дайындау жүйесінде әрқашан өз мүмкіндіктерін барынша жүзеге асыруға ұмтылатын ерекше болмыстағы студент тұлғасы алдыңғы орынды алады. Бұл контексте студенттердің оқу әрекетіндегі жетістік мәселесіне маңыз беріледі.

### Мәселенің зерттелу жағдайы

Шетелдік және отандық педагогика, психология ғылымдарында «жетістік» ұғымының анықталынуы, оның теориялық-әдіснамалық негіздері, концепциялары және студенттердің оқу үрдісіндегі жетістіктерінің механизмдері, шарттары XX ғасырдың екінші жартысынан бастап қана зерттелсе де, жаңа ғылыми мәселе емес. Ежелден ойшылдардың бақытты болуды, адамгершілік қасиеттерді, руханилықты тұлға жетістігімен байланыстырып түсіндіретін философиялық ілімдері белгілі.

Педагогика мен психологиядағы түрлі ғылыми мектептер мен бағыттар өздерінің концептуалды идеялар ұстана отырып, оқудағы жетістік феноменіне өзіндік мазмұн береді.

Білім алушылардың оқу әрекеті мен тәрбие саласына қатысты шетелдік педагог-ғалымдар – Ю.К. Бабанский, Е.В. Бондаревская, Говард Е. Бук, Д. Гольман, В.И. Додонов, Б.П. Есипов, Л.В. Занков, В.В. Краевский, И.Я. Лернер, В.Я. Ляудис, М.И. Махмудов, М.Н. Скаткин, В.А. Сластенин, Стивен Дж.Стейн, Г.И. Щукина, И.С. Якиманская, т.б.; отандық – А.А. Бейсенбаева, М.Ж. Жадрина, Қ.Б. Жарықбаев, И.И. Ильясов, С. Қалиев, Ж.А. Қараев, А.К. Мынбаева, С.Т. Сабыров, Ш.Т. Таубаева, Н.Н. Хан, Н.Д. Хмель, Г.А. Уманов, т.б. әр кездер-

дегі еңбектері жетістік мәселесінің теориялық, әдіснамалық, технологиялық негіздемесін құруда алғышарт болып келеді. Жетістік феноменін зерттеу ЖОО-да студенттерді кәсіби дайындаудың бағыттары мен педагогикалық шарттарын тұжырымдаған Ж.Е. Абдыхалыкова, Т.Р. Қалкеева, Г.Ж. Меңлібекова, Ғ.М. Кертаева, П.Б. Сейтқазы, т.б. еңбектерінің контекстіне қамтылады.

Тұлғаның білім алуына, кәсіби қалыптасуына қатысты психологиялық дамудың өн бойындағы жетістіктердің маңызы, олардың танымдық, эмоционалдық және тұлғалық аспектілері бойынша ғылыми білімнің жинақталуына Б.Г. Ананьев, Л.Н. Анцыферова, Дж. Брунер, А.А. Вербицкий, В.В. Давыдов, П.Я. Гальперин, Л.С. Выготский, С.М. Жақыпов, А.Н. Леонтьев, М.М. Мұқанов, А.В. Петровский, С.Л. Рубинштейн, N.F. Conklin, M.Nicoias, R.J. Stiggins, Д.Б. Эльконин, т.б. еңбектері мол үлес қосады.

Жетістік психологиясының қалыптасуына жастардың психологиялық дамуы мен олардың білім алып, әлеуметтенуі бойынша зерттеулер жүргізген психолог-ғалымдардың – О.Х. Аймағанбетова, Н.С. Ақтаева, Д.Д. Дюсенбеков, А.Р. Ерментаева, М.П. Кабакова, А.М. Ким, Г.Ж. Лекерова, З.Б. Мадалиева, Ж.Ы. Намазбаева, М.Ә. Перленбетов, Х.Т. Шерязданова, т.б. идеялары, тұжырымдамалары белгілі дәрежеде қатысы бар.

Педагогикалық, психологиялық ғылыми зерттеулерді жалпылағанда, «жетістік» ұғымы субъектінің түрлі жағдайлардағы қоғамның әлеуметтік бағдарын бейнелеу негізінде мақсаттардың орындалуын, іс-әрекеттерде оңды нәтижелер алу арқылы анықталады және академиялық, әлеуметтік, кәсіби, тұлғалық, өмірдегі жетістік болып бөлінеді (В.С. Атюнина, Э.Е. Браун, Н.А. Курдюкова, Р. Лоумен, К.С. Робертс, Д. Сьюпер, Д. Холл, С. М. Фарнер, М.В. Францева, т.б.). Мұнда академиялық жетістік пен ең алғаш ғылымда Б.Г. Ананьев қолданған «оқудағы жетістік» ұғымдары синонимдер болып табылады.

Зерттеулерде жетістікпен оқудағы жақсы үлгерім, жоғары баға мағыналас болмайтыны, білімнің артуымен, жан-жақтылығымен жетістік өлшенбейтіні дәлелденген (М.Р. Ша-

балина, А.А. Емельяненко, М.В. Петровская).

Жетістік адамның әлеуметтік бағдары мен статусына байланысты тұлғалық мағынаға ие, субъективті қатынасты білдіретін өз іс-әрекетінің нәтижесіне, тиімділігіне, оңтайлы болуына қанағаттануы ретінде қарастырылады (К.А. Абульханова, Д. Майерс, Мандино, Ю.В. Щербатых т.б.). Студенттердің оқудағы жетістігін C.S. Dweck те олардың білім алу үрдісіндегі қанағаттану-қанағаттанбау жағдайына байланысты болатынын эксперимент арқылы тағайындаған.

Оқу әрекетіндегі жетістіктерге білім алушылардың дене бітісі, жүйке жүйесінің қызметі секілді психофизиологиялық типтік ерекшеліктердің рөлі Г.Ю. Айзенк, М.К. Акимов, В.Т. Козлова, Э. Кречмер, Н.П. Локалова, И.П. Павлов, Н.М. Пейсахов, Я. Стреляу, Л.М. Качалова, С.Ф. Боголепова, В.В. Плыплин, т.б. зерттеулерінде анықталып, олардың жеке стильдің қалыптасуындағы рөлі көрсетілген.

Көптеген зерттеулерде студенттердің когнитивтік даму деңгейі – жалпы интеллектісі (Р. Стернберг); ойлау қабілеті (М.М. Кашапов) мен оқудағы жетістіктер арасындағы өте жоғары дәрежедегі байланыс анықталған. Осыған байланысты студенттердің креативтілігі, қабілеттері (Д.Б. Богоявленская, Н.С. Лейтес, Қ.М. Нағымжанова, В.С. Юркевич, т.б.) жетістіктің предикторы болады. Ал А.Г. Асмолов, А.Қ. Құсайынов, П.В. Симонов, т.б. жетістіктің негізгі факторына алдымен білімді жатқызады.

А. Бандура, Р. Бернс, У. Джемс, А. Маслоу, К. Роджерс, К.Г. Юнг, М. Юкнат секілді әртүрлі психология бағытының белгілі өкілдерінің теориялары және отандық жас зерттеушілер – Қ.О. Қазиев, Б. Матаев, т.б. жұмыстары бойынша тұлғаның өзіндік сана-сезімі, өзін-өзі бағалау деңгейлері, өзін-өзі жетілдіруі арқылы олардың жетістік туралы түсініктерінен шығады. Өзін-өзі адекватты емес жоғары бағалайтын студенттерде жетістіктің төмен болатыны эксперименттік зерттеулермен тағайындалған.

Оқудағы жетістіктің негізі ретінде педагогикалық, психологиялық ғылымдарда студенттердің құндылық бағдарлары, кәсіби бағыттылығы, білім алуға ниеттілігі, мотивациялық



қасиеттері (Г.Х. Баева, Т.О. Гордеева, Л.И. Дементий, Т.В. Корнилова мен Е.Л. Григоренко, Н.С. Михайлова, Е.Р. Нұртаев, А.А. Реан, Л. Сәрсембаева, С.Д. Смирнов, т.б.); жетістікті қажетсінуі (Н.С. Копеина, Ю.М. Орлов, т.б.) эмпирикалық материалдармен толыққан.

Г.Е. Гудим-Левкович, З. Зиглар, Г.Л. Тульчинский, Э. Фромм, т.б. теориялары студенттердің оқудағы жетістіктерін олардың әлеуметтену жағдайына байланысты қарастыруға мүмкіндік береді.

Студенттердің психологиялық білім (М.Қ. Бапаева, Х.Т. Шерязданова, және т.б.), психологиялық мәдениет (А.Р. Ерментаева, т.б.); психологиялық күзірет (Л.М. Митина, Ш.О. Орынғалиева, Т.Н. Щербакова, т.б.) негізінде ғана оқудағы жетістіктері өмірдің барлық саласына тарайтыны теориялық, эксперименттік жолмен бекітілген.

М. Вильямс, В. Кайкен, Л. Лантьери, Д.А. Леонтьев, К. Муздыбаев, Р. Поломарес, М. Селигман, т.б. теорияларына сәйкес білім алушылардың өз өмір жағдайына тұлғалық, психологиялық, субъектілік тұрғыдан қанағаттануы, өмір сапасының артуы, өмірдің әр саласы бойынша балансты тұрақты ұстау олардың оқудағы жетістіктеріне қатысты болады.

Көп жағдайда студенттердің оқудағы жетістігін олардың тұлғалық қасиеттері арқылы тұжырымдайды. А.И. Высоцкий, А.А. Воробьева, В.А. Иванников, Ю.В. Кожухова, Т.С. Конорева, т.б. оқудағы жетістіктерін студенттердің табандылық, еңбекқорлық, секілді ерік сапаларына тікелей тәуелділігімен байланыстырады. А.Р. Ерментаева, А.Д. Ишков, Н.В. Лейфрид, В.А. Петровский, М.М. Смирнова пікірінше субъект ретінде асқан жауапкершілікпен іс-әрекетті, қарым-қатынасты дербес, өзбетінше жүзеге асыратын және белсенді өмірлік позиция, локус бақылаудың жоғары деңгейін танытуға қабілетті студенттер ғана жетістікке жете алады.

XX-ғасырдың 2-ші жартысынан бері негізін салушылардан – А.А. Леонтьев, А.Н. Мудрик, Х.Т. Шерязданова, т.б. бастап, қазіргі кездегі зерттеушілер – А.Ж. Аяпбергенова, Д.М. Гребнева, Г.В. Зарембо, Е.Д. Кокарева, Н.Қ. Тоқсанбаева, т.б. еңбектері бойынша педагогикалық қарым-қатынас психологиясы студенттердің оқудағы жетістіктерін түсіндірудің өрісі болып табылады. А. Furnhman мен С. Bochner оқудағы жетістіктері студенттердің коммуникациялық дағдыларына, достарының болуына байланысын ертеректе анықтаған.

Жоғары мектеп педагогикасы мен жоғары мектеп психологиясында жас ерекшеліктері мен жеке даралықтары бойынша типтік өзгешеліктер студенттердің оқудағы жетістіктері бойынша ажыратылып, сипатталады (Б.Г. Ананьев, А.В. Дмитриева, Н.В. Кузьмина, В.Т. Лисовский, Ю.П. Поваренков, Л.А. Смирнов, С.Д. Смирнов және т.б.).

ЖОО оқытушысының тұлға және маман ретіндегі болмысы ерекше педагогикалық, психологиялық феномен ретінде студенттердің оқу әрекетіндегі жетістігіне ықпал ететіні Г.Т. Аюпова, Э.Ф. Зеер, И.Ф. Исаев, С.Г. Сейранов, т.б. еңбектерінен шығады.

Эмоцияның студенттердің оқудағы жетістіктерін анықтаудағы рөлі алаңдаушылықтың деңгейіне байланысты оқу әрекетінің нәтижелі, тиімді болуы; білім беру үрдісіндегі эмоциогенді жағдайларда эмоциялық стабилизацияны сақтаудың маңызы О.П. Гредюшко, Р.Ю. Залилова, В.В. Краснова, О.Г. Милашева, Э.Н. Набат, Т.Я. Решетова, А.А. Толегенова, В.Р. Сары-Гузель, т.б. Қазіргі бәсекелестік қоғамда жетістікті тұлғаның жастық шағы мен мықты денсаулығының дискрипторы ретінде Б.Ш. Байжұманованың, М. Газилвананың т.б. анықтауы маңызды болады.

Осылайша ғылыми негіздік ақпараттар көп болса да, әдебиетке жасалған талдаудан қазіргі педагогика мен психологияда ағылшын тілін оқудағы студенттердің жетістіктері мәселесін зерттеудің маңызы анықталды.

#### Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы Конституциясы, 1995 жылы 30 тамыз.
2. «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Заңы, 1997 ж., 11 шілде, №151.

3. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік Бағдарламасы, 2014 ж., 12 тамыз.
4. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары. Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығы.
5. Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласы, 2017 жылғы 12 сәуір.
6. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауы, 2019 жылғы 2 қыркүйек
7. Қазақстан Республикасындағы тіл саясатын іске асырудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік Бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 31 желтоқсандағы № 1045 қаулысы.
8. Концепция развития иноязычного образования Республики Казахстан / науч. руководство д.ф.н., проф., акад. МАН ВШ Кунанбаева С.С. – Алматы: КазУМОиМЯ, 2004 г. – 28 с.
9. Бим И.Л. Концепция обучения второму иностранному языку. – Обнинск: Титул, 2001. – 45 с.
10. Зимняя И.А. Лингвистическая психология речевой деятельности. – Воронеж, 2001. – 432 с.
11. Карибаева Г.М., Еркен Ә.Е. Студенттердің басқа мемлекеттің әлеуметтік-мәдени ортасына жылдам бейімделуінің алғышарттары // А.Н. Гумилев атындағы еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. Педагогика. Психология. Әлеуметтану сериясы. – 2018. – №1 (122). – 247-254 б.
12. Касымова Г.М. Теоретические основы обучения переводу как коммуникации // Педагогика мен психология. – 2017. – № 4(33). – 17-23 с.
13. Құнанбаева С.С. Қазіргі шетелдік білім берудің теориясы мен практикасы. - Алматы: ҚазХҚ және ӘТҰ абылай хан атындағы. – 2010. – 324 б.
14. Леонтьев А.А. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии // Избранные психологические труды. – мВоронеж: 2001. – 448 с.
15. Мынбаева А.К. Реформы высшего образования Казахстана: 20 лет независимости // Вестник КазНУ, серия «Педагогические науки». – 2011. – №3(34). – 125 с.
16. Тусупбекова М.Ж., Идрисова М.А. Педагогические условия в обучении английскому языку Смагулова Б.М. на основе антропологического подхода // Еуразия гуманитарлық институтының Хабаршысы. – 2019. – №1. – Б. 122-126.

**А. Кабдықалымқызы, Г.Т. Аюпова**  
*Alikhan Bokeikhan University, Семей, Казахстан*

#### **Психолого-педагогические условия успеха студентов в изучении английского языка**

**Аннотация.** В статье раскрывается значение изучения педагогико-психологических условий успешности обучения студентов английскому языку. Здесь использовались методы теоретического исследования – конкретизация, критический анализ, обобщение, обобщение, индукция и дедукция. В связи с этим в зарубежных и отечественных педагогических, психологических науках определение понятия «успех», его теоретико-методологические основы, концепции и механизмы достижений студентов в учебном процессе рассматриваются как главные психолого-педагогические предпосылки и составляющие.

**Ключевые слова:** феномен успеха, достижения в учебе, английский язык, психолого-педагогические условия.

**A. Kabdykalymkyzy, G.T. Ayupova**  
*Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan*

#### **Psychological and pedagogical conditions of students' success in learning English**

**Abstract.** The article reveals the importance of studying pedagogy-psychological conditions for the success of teaching students English. The methods of theoretical research were used here – concretization, critical analysis,

generalization, induction, and deduction. In this regard, in foreign and domestic pedagogical, and psychological sciences, the definition of the concept of «success», its theoretical and methodological foundations, concepts, and mechanisms of students' achievements in the educational process are considered as the main psychological and pedagogical prerequisites and components.

**Keywords:** the phenomenon of success, academic achievements, English, psychological and pedagogical conditions.

## References

1. Kazakstan Respublikasy Konstitucijasy [Constitution of the Republic of Kazakhstan], August 30, 1995, [in Kazakh].
2. Kazakhstan Respublikasyndagy til turaly» Zany [Law «On language in the Republic of Kazakhstan», July 11, 1997, No. 151, [in Kazakh].
3. Kazakhstan Respublikasynda bilim berudi damytudyn 2011-2020 zhyldarga arналған мемлекеттік Бағдарламасы [State program for the development of education in the Republic of Kazakhstan for 2011-2020], August 12, 2014, [in Kazakh].
4. Kazakhstan Respublikasynyn 2025 zhylyga deyingi Strategijalyk damu zhospary. Kazakhstan Respublikasy Prezidentinin 2018 zhylygy 15 aқpandagy № 636 Zharlygy [Strategic Development Plan of the Republic of Kazakhstan until 2025. Decree of the president of the Republic of Kazakhstan] dated February 15, 2018 No. 636, [in Kazakh].
5. Kazakhstan Respublikasynyn tungysh Prezidenti N.A. Nazarbaevtyн «Bolashakka bagdar: ruhani zhangyru» atty bagdarlamalyk makalasy [Program article of the first president of the Republic of Kazakhstan N. A. Nazarbayev «looking to the future: modernization of public consciousness», April 12, 2017, [in Kazakh].
6. Kazakhstan Respublikasynyn Prezidenti K.K. Tokaevtyн «Syndarly qogamdyk dialog – Qazaqstannyn turaktylygy men orkenduinin negizi» atty Kazakhstan halkyna Zholdaу [Address of the president of the Republic of Kazakhstan K. K. Tokayev to the people of Kazakhstan «constructive public dialogue – the basis of stability and prosperity of Kazakhstan», September 2, 2019, [in Kazakh].
7. Kazakhstan Respublikasyndagy til sajasatyn iske asyrudyn 2020 – 2025 zhyldarga arналған мемлекеттік Бағдарламасы. Kazakhstan Respublikasy Ykimetinin [State program for the implementation of the language policy in the Republic of Kazakhstan for 2020-2025. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated December 31, 2019 No. 1045], [in Kazakh].
8. Konceptiya razvitiya inozazychnogo obrazovaniya Respubliki Kazahstan. nauch. rukovodstvo d.f.n., prof., akad. MAN VSh Kunanbaeva S.S. [The concept of development of foreign language education of the Republic of Kazakhstan. scientific. the leadership of the Doctor of Ph.D., Prof., acad. MAN VS Kunanbayeva S.S.], (Kazumoimya, Almaty, 2004, 28 p.), [in Russian].
9. Bim I.L. Konceptiya obuchenija vtoromu inostrannomu jazyku [The concept of teaching a second foreign language], (Title, Obninsk, 2001, 45 p.), [in Russian].
10. Zimnaya I.A. Lingvopsihologiya rechevoj dejatel'nosti [Linguopsychology of speech activity], (2001, Voronezh, 432 p.), [in Russian].
11. Karibaeva G. M., Erken A. E. Studentterdin baska memlekettin aleumettik-madeni ortasyna zhyldam bejindeluinin algysharttary. L.N. Gumilyov atyndagy eurazija ulttyk universitetinin Habarshysy. Pedagogika [prerequisites for the rapid adaptation of students to the socio-cultural environment of another state. Bulletin of the L. N. Gumilyov Eurasian National University. Pedagogy. Psychology. Sociology series]. 2018. No.1 (122). P. 247-254, [in Kazakh].
12. Kasymova G.M. Teoreticheskie osnovy obuchenija perevodu kak kommunikacii. Pedagogika men psihologija [theoretical foundations of training in communication. pedagogy and psychology]. 2017. № 4(33). P. 17-23, [in Russian].
13. Kunanbayeva S. S. theory and practice of modern foreign education [Qazirgi shettildik bilim berudin teorijasy men praktikasy]. (Kazhf and Atu named after abylyai Khan, Almaty, 2010, 324 p.), [in Kazakh].
14. Leontiev A.A. Jazyk i rechevaja dejatel'nost' v obshhej i pedagogicheskoy psihologii. Izbrannye psihologicheskie trudy [Language and speech activity in general and pedagogical psychology. Selected psychological works], (Voronezh, 2001, 448 p.), [in Russian].

15. Мынбаева А.К. Reformy vysshego obrazovaniya Kazahstana: 20 let nezavisimosti. Vestnik KazNU, seriya «Pedagogicheskie nauki» [Reforms of higher education in Kazakhstan: 20 years of independence. Bulletin of KazNU, series «Pedagogical sciences»]. 2011. No. 3(34), [in Russian].

16. Tusupbekova M.Zh., Idrisova M.A. Pedagogicheskie usloviya v obuchenii anglijskomu jazyku Smagulova B.M. na osnove androgogicheskogo podhoda. Eurazija gumanitarlyk institutynyң Habarshysy [Pedagogical conditions in teaching English Smagulova B.M. on the basis of an androgogical approach. Eurasia humanities Institute Khabarshysy]. 2019. No.1. P. 122-126, [in Russian].

**Авторлар туралы мәлімет:**

**Қабдықалымқызы Ә.** – корреспонденция үшін автор, докторант, «Alikhan Bokeikhan University», Семей, Қазақстан.

**Аюпова Г.Т.** – Ph.D., «Alikhan Bokeikhan University», Семей, Қазақстан.

**Kabdykalymkyzy A.** – **Corresponding author**, doctoral student, «Alikhan Bokeikhan University», Semey, Kazakhstan.

**Ayupova G.T.** – Ph.D., «Alikhan Bokeikhan University», Semey, Kazakhstan.